

ΕΞΟΧΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΡΟΪΔΗ

Μυθιστορηματικές περιπέτειες της μικρής Κορνηλίας Ροδοκανάκη. Μετά τις σφαγές της Χίου. Η μικρή Κορνηλία σκλάβος των Τούρκων. Τό φοβερό δέκαμα που είδε. Ο περίεργος γάμος της στη Σύρο. Η Κορνηλία στις Αθήνας. Ο θάνατος του γιου της κ.λ.π.

ιστορηματικές περιπέτειες, που άξιζει να γίνουν γνωστές από τον πολύν κόσμο.

Η Κορνηλία Δ. Ροΐδου γεννήθηκε στα 1814 στη Χίο από ήσυχη και εύτυχη οικογένεια. Ο πατέρας της, ο Έμμανουήλ Ροδοκανάκης, όπως και η μητέρα της, το γένος Βούρου Μαλουζάκου ανήκαν στην έμπορικη αριστοκρατία της Χίου, η οποία διοικούσε τότε ουσιαστικώς το νησί και άπλωνε την έπαιρσή της από την Πόλη ως τους κυριωτέρους λιμένες της Δύσεως. Χιώτες έμποροι είχαν εγκατασταθεί στις μεγάλες έμπορικες πόλεις της Μεσογείου, της Αδριατικής κ.λ.π. Η Αγγλία δεν τους είχε κερδίσει ακόμη.

Ο Έμμανουήλ Ροδοκανάκης και οι δυο αδελφοί του είχαν εγκατασταθεί, πολύ πρό της Επανάστασης, στο Λιβόρνο και στη Γένοβα. Δεν ήταν μόνο λαμπροί έμποροι, αλλά και άριστοι Έλληνες, φίλοι των γραμμάτων και γενικά της προόδου. Ο Έμμανουήλ ήταν ο πρώτος Χιώτης που έβγαλε τα νησιώτικα ρούχα και για τουτό τον ώνόμασαν Φραγκομανώλη. Παρ' όλο το παρατσούκλι τον αγαπούσε τα Έλληνικά γράμματα και είχε από τους ιδρυτές του ιστορικού Γυμνασίου της πατρίδας του. Ο αδελφός του, Σταμάτιος Ροδοκανάκης, πνεύμα νεωτερικιστικό έπεξεργάσε κατά το 1812 να φέρη διάφορες καινοτομίες στο έθνος, στη διοίκηση και τις φορεσιές των συμπατριωτών του. Αλλά οι έξ φύσεως συντηρητικοί Χιώτες δεν τα δέχτηκαν και το πρόγραμμά του Στ. Ροδοκανάκη άσπευχε. Αυτός, για να τους εκδικηθή, έγραψε μια δολοκλήρη σειρά από σατυρικά ποιήματα εναντίον των, που έβγαζαν, που βρίσκονταν ανέκδοτα στη βιβλιοθήκη του κ. Στ. Μικρούλιζή, στην Κέρκυρα.

Ο κόμης Ντε Μάρσελου, Α' γραμματέας της εν Κων/πόλει Γαλλικής Προξείας, μεταφραστής των δημοτικών των τραγουδιών, έπεσε κείνη τη Χίο στα 1820 και φιλοξενήθηκε στο άρχοντικό των Ροδοκανάκηδων. Περιγράφει έκτενως την έπανη, όπου η Κορνηλία έπέρασε τα παιδικά της χρόνια. Θυμίζει τους ώραιους της κήπους, την πλούσια διακόσμηση και το μεγαλοπρεπές θέαμα που έβλεπε κανείς από το παραθύρι της (μπελβεντέρε). Έντυπωσε δέ μεγάλη τού έκανε και η πλουσία βιβλιοθήκη της από άρχαίους Έλληνες συγγραφείς.

Όταν άναψε η Έλληνική Έπανάσταση, η Κορνηλία ήταν μόλις έφτα έτών, είχε όμως άρραβωνιαστεί... δυο φορές! Τουτό είχε χαρακτηρηστικό των έθιμων του νησιού. Ο πρώτος της άρραβωνιαστικός, συνομήλικός της, είχε πεθάνει σέ ηλικία δυο έτών, από τον δεύτερο όμως την έχωρισαν τα γεγονότα που θα διηγηθούμε.

Οι πρώην άρραβωνιασμένοι ανταμώθηκαν πάλι μόνο ύστερ' από σαράντα χρόνια!

Η καταστροφή του 1822, με τις σφαγές τόσων χιλιάδων Χριστιανών της Χίου, εινε σέ όλους γνωστή. Η οικογένεια Ροδοκανάκη έχασε τελείως την περιουσία της. Ο Φραγκομανώλης, που είχε ρθει τότε για λίγους μήνες από το Λιβόρνο στη Χίο, είχε πιαστεί μόλις άρχισε η Έπανάστασις. Η δυστυχισμένη γυναίκα του, έγκυος τότε, ώδηγήθηκε από τους Τούρκους στο Κάστρο με τα πέντε παιδιά της και περιωρίστηκε.

Λίγες μέρες άργότερα, ένας στρατιώτης έπηρε τα παιδάκια από το χέρι, τάχα να τους κάνει ένα μικρόν περίπατο και τα έφερε ο άθλιος μπροστά στο δέντρο από το οποίο κρεμότανε ο πατέρας τους. Στη μνήμη της Κορνηλίας το φοβερό εκείνο θέαμα έμεινε για πάντα χαραγμένο με όλη του τη φρίκη.

Έπειτα ήρθαν άλλα βάσανα, χειρότερα ίσως. Η μικρή Κορνηλία με τ' αδέρφια της—όπως τόσα σκλαβωμένα γυναικόπαιδα—πουλήθηκαν στο άνθρωποπάζαρο της Σμύρνης. Η Κορνηλία έπεσε στά χέρια ενός πλουσιού Οθωμανού, που κατάλαβε στί ύστερ' από λίγα χρόνια θα είχε ένα έξοχο στόλισμα για το χαρέμι του και την έστειλε σ' ένα άγροτικό κτήμα του στο έσω-τελικό της Μικράς Ασίας. Εκεί, κατά το 1826, την ξαναβρήκε

ένας παλιός ύπηρετής της οικογενείας της και έπρότεινε στον Οθωμανό να μεσολάβησέ ώστε να την άγοράσουν οι δικοί της. Ο Οθωμανός, που ήταν φιλοζωϊματος, διέτυπωσε ύπερβολικές άπαιτήσεις, τέλος όμως δέχτηκε να τη δώσθ με 6.000 τάλληρα, ποσό μεγάλο για την εποχή εκείνη. Τα τέσσερα χρόνια της αιχμαλωσίας της τά πέρασε η μικρή Χιωτοπούλα στο ύπαστατικό του Σιρναίου κυρίου της. Φύλαξέ της ήταν ένα άντρογόνο γέρον Τούρκων, οι όποιοι, έπειδή δεν είχαν παιδιά, έρριξαν όλη την αγάπη τους στη μικρή Κορνηλία, την μετεχειρίζονταν σά θυγατέρα τους και την είχαν μετονομάσει Αϊσέ. Όταν ήθελε η διαταγή να την ώδηγήσουν στη Σμύρνη, για να πηλ στο πλοίο για το Λιβόρνο, το γέριχο άντρογόνο τη συνάδευσε ως την παραλία κλαίγοντας.

Η Κορνηλία—λέγει ο βιογράφος της καθηγητής κ. Ανδρεάδης—συχνά θυμότανε τα χρόνια που πέρασε σά χωριστοπούλα, βόσκοντα χρόνια και τρώγοντας τις περισσότερες φορές βρασμένα λάχανα και ψωμί ξερό. Με συχνήναι θυμότανε συχά το γεροντικό ζευγάρι που την είχε τόσο αγαπήσει.

Η Κορνηλία, όταν ύστερ' από τεσσάρων χρόνων σκλαβιά έφτασε στο Λιβόρνο, εξαγνάλισε με διάφορους τρόπους τους μαρτυρικούς συγγενείς της. Είχε πάρει οθωμανικές συνήθειες που ήταν δύσκολο να τις άφήση άμέσως. Ένας από τους συγγενείς της έμοιμούριζε:

— Για μια τέτοια Τουρκοπούλα να δώσουμε έξη χιλιάδες τάλληρα!

Μαζί με τ' άλλα, η μικρή είχε λησμονήσει και τα Έλληνικά. Στην άρχή οι συγγενείς της δέ μπορούσαν να συννενοηθούν μαζί της. Έυτυχώς την εποχή εκείνη ήθε στί Λιβόρνο ένας φίλος της οικογενείας Ροδοκανάκη, ο πρώην ήγεμόν της Βλαχίας και λόγιος Καρατζάς, ο όποιος έφιλοξενήθη στο σπίτι τους. Ο άλλος μέγας αυτός διασημνός της Πύλης, άνέλαβε τώρα καθήκοντα διορηγνός μεταξύ της Τουρκοπούλας και των συγγενών της. Σέ λίγο όμως καιρός ο Καρατζάς έγενε περικός. Η Κορνηλία μάθανε γρήγορα όχι μόνο Έλληνικά, αλλά και Ιταλικά και Γαλλικά. Ο θεός της σατυρικός ποιητής Σταμάτης ήταν ο καλύτερός της δάσκαλος. Ο έμπορικος οίκος των Ροδοκανάκηδων ήταν τότε στήν άκμή του. Η Κορνηλία έμεγάλωσε μέσα στην άριστοκρατία του Λιβόρνου.

Η Κορνηλία άφησε το Λιβόρνο στο 1834 για να παντρευθή. Ο γάμος της χαρακτηρίζει τα Χιωτικά έθιμα του καιρού εκείνου.

Ήταν ένα καθαρό προξενείο. Οι συγγενείς της την είχαν άρραβωνιάσει με το Δημήτριο Ροΐδη, άλόγοιο άλλης γνωστής Χακικής οικογενείας, του όποιου την άδερφή είχε παντρευτεί ο θεός της Σταμάτης. Έπειδή όμως ο Ροΐδης είχε πολλές υποθέσεις στη Σύρο και δεν μπορούσε ν' άπομακρυνθή, το έστειλεν εκεί τη νύφη.

Με το γάμο έτελείωναν οι μεγάλες περικές της Κορνηλίας, αλλά μόνο προσωαίως. Στά 1849 ο Δημήτριος Ροΐδης εγκαταστάθηκε στη Γένοβα, διευθυντής μεγάλου έμπορικού οίκου και στυνά Γενικός Πρόξενος της Ελλάδος. Σέ μια μεγάλη γιορτή που δόθηκε στά 1848 η Κορνηλία Ροΐδη έλαβε την τιμή να χορεύη με το Βασιλέα Βίκτωρα Έμμανουήλ, νεαρό τότε. Το φορέμα της κυρίας Προξένου είχε το χρώματα της Έλληνικής σημαίας και έθαυμάστηκε από όλους.

Μετά ένα έτος η οικογένεια έπηρε στο Ιάσιον της Μολδαβίας, ο δέ γνός τους Έμμανουήλ έστάλη στη Σύρο να μαθητεύσθ.

Στη Ρουμανία έμειναν δέκα έτη. Από το 1862 η Κορνηλία εγκαταστάθη στάς Αθήνας όπου έζησε μέχρι ηλικίας 93 έτών. Μέχρι τέλους είχε διατηρήσει ζωηρό το πνεύμα της, την έξυπνάδα εκείνη που σπινθηρίζει στά έργα του γιου της σάν μητρική κληρονομία. Η Κορνηλία Ροΐδη συνεκέντρωνε σπίτι της την πού άνεπτυγμένη Αθηναϊκή κοινωνία η όποία βαθεία την εκτιμούσε και άκονε με προσοχή τις διηγήσεις των περιπετειών της. Τις οικονομικές καταστροφές που είχε ύποφέρει με ύπομνη λέγοντας: «Και οι Βουρβώνιοι έδυστυχίσανε». Όταν όμως ο συγγραφέας γνός της, το μόνο στήριγμα και χαμάρι των γερατειών της, πηγε μπροστήτερα απ' αυτήν στον τάφο, η δυστυχισμένη μητέρα, 90 έτών τότε, είπε με δακρυμένα μάτια:

— Γιατί δεν έμεινα σκλάβος...